

امنیت اجتماعی زنان در شهر به معنی شهر برای همه است

امنیت واژه‌ای دور و نزدیک است، وقتی به ماهیت اصلی امنیت می‌اندیشیم دو تصویر همزمان در ذهن نقش می‌بندد؛ یکی احساس امنیت و آن دیگری عینیت امنیت است. زنان در مواجهه با فضاهای شهری همواره با این سوال روبه‌رو هستند که فضا برای تردد آنان امن است یا خیر؟! این موضوع امروزه در ادبیات شهری مبدل به رویکرد جدی برای تعریف زیست‌پذیری شهری شده است.

به گزارش سایت خبری پرسون، زهرا نژادبهرام عضو شورای شهر نوشت: زنان با سنجش زمان تردد، مکان تردد، در معرض دید بودن و... نسبت به انتخاب محل حضور در شهر تصمیم می‌گیرند. در بسیاری از مطالعات شهری مفهومی به نام فضای بی‌دفاع شهری امروزه بخشی از رویکردهای شهرسازان برای ارایه طرح‌های شهری و رفع مشکلات طرح‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

فضای بی‌دفاع شهری که شاید در نخستین نوشته‌های شهرسازان برجسته‌ای چون جین جیکوبز قابل مشاهده بوده مفهوم نظارت اجتماعی در شهر را به عنوان هویتی انکارناپذیر برای تداوم حضور شهروندان و مفهوم‌سازی امنیت تعریف کرده است. جیمز ویلسون (James Wilson) و جورج کلینگ (George Kelling) دو جرم‌شناس نیز موضوعی به نام پنجره شکسته را طرح کردند که بی‌ارتباط به حوزه امنیت شهری نیست. شاید یکی از دلایل اصلی وجود احساس عدم امنیت در شهر برای زنان ساختار تشکیل شهرها باشد.

در گذشته شهرها براساس نیاز افرادی که در آن تردد می‌کردند تعریف می‌شده است و چون عموماً مردان در فعالیت‌های اجتماعی حضور داشتند و زنان کمتر در شهر دیده می‌شدند! شکل شهرها و نیازهای آنان متناسب با آنها تدارک دیده شده بود. برخی رویکردها هم مبنی بر این است که مفهوم قدرت در شهر و قدرت شهر براساس نظریه پدر سالاری که سابقه‌ای کهن در معادلات اجتماعی و سیاسی کشورها دارد شکل گرفته است...

چراکه براساس این نظریه و کارکرد آن در برنامه‌ریزی ساخت شهرها، مفهوم پدرسالاری به عنوان قدرت مبتنی بر بزرگی و جنسیت همه روابط اجتماعی و سیاسی جوامع را تحت شعاع قرار داده و شهرها نیز در پی آن به این شکل ساخته شده است. اما امروزه به دلیل تغییر در سبک زندگی و مشارکت برجسته زنان در امور اجتماعی و اقتصادی نیازها دستخوش تغییرات اساسی شده است. زنان که نیمی از شهروندان شهر را تشکیل می‌دهند همواره در برابر این دو تئوری (پنجره شکسته و ضرورت نظارت اجتماعی در خیابان) قرار دارند، آنان دغدغه تردد امن در شهر را دارند و این حداقل انتظار از شهر و مدیریت شهری است که بتواند ضریب امنیت در شهر را برای همه شهروندان تضمین کند.

یکی از موارد اصلی در ایجاد احساس امنیت در شهر برای زنان نامناسب بودن نور و تک‌جنسیتی شدن برخی معابر شهری به دلیل بورس‌های کالایی است. این مهم منجر به عدم مراجعه زنان به برخی مکان‌هایی از این دست شده و فرصت‌های سکونت در حاشیه این معابر را با دشواری همراه کرده است. در این میان نوع سازه‌هایی که در شهر در قالب تزیینی یا کاربردی مورد استفاده قرار می‌گیرد نیز از عواملی است که منجر به ایجاد احساس ناامنی برای تردد زنان در شهر می‌شود.

مثلاً بلوارها یا خیابان‌هایی که با به کارگیری نوعی از گیاهان در میانه خیابان امکان نظارت اجتماعی و خارج از حوزه دید بودن را در معابر ایجاد می‌کنند، دغدغه و نگرانی را برای تردد زنان افزایش می‌دهند. این مساله در کنار سازه‌هایی که فضای خالی را در کنار خود بدون توجه به حوزه دید عابران ایجاد کرده‌اند عاملی دیگر در این عرصه است.

ذکر این نکته ضروری است که شهر متعلق به همه زنان و مردان است که باید امکان لازم برای تردد را برای همه آنها فارغ از جنسیت و بدون در نظر گرفتن زمان و مکان فراهم کند. کم‌توجهی مدیریت شهری در عرصه‌هایی از این دست بستری برای احساس ناامنی برای زنان در شهر فراهم می‌کند که فاصله زیادی بر حق بر شهر شهروندان و تسری امنیت عمومی دارد.

تنظیم رفتار یکی از شاخص‌های اصلی برای مفهوم امنیت است، یعنی زنان با عنایت به اینکه در برخی ساعات شبانه‌روز یا برخی مکان‌ها احساس امنیت نمی‌کنند نسبت به تنظیم رفتار خود در شهر ناچار به تصمیم‌گیری هستند، درحالی که با توجه به رشد شهرها و مشارکت زنان در امور اقتصادی و اجتماعی و نقش‌های متعدد آنان در خانواده و جامعه این نوع تنظیم رفتاری موجب بروز محدودیت در تردد آنها می‌شود.

شهرهای بزرگ یا کلان‌شهرها به دلیل گستردگی و پیچیدگی نیازمند تامل ویژه در جهت بهبود شرایط ایمنی و امن‌زایی در شهر برای زنان هستند. زنان که امروزه علاوه بر جمعیت ۵۰ درصدی در شهرها بخش بزرگی از نیروی کار را نیز در شهرها برعهده دارند نیازمند رویکردی دیگر برای مدیریت شهری هستند که این عوامل را برای امن‌سازی شهری مورد توجه قرار دهد.

براساس طرحی که از سوی شورای پنجم شهر تهران در سال ۹۹ صورت پذیرفت منطقه ۱۰ تهران به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفت و حدود ۲۰۰ نقطه بی‌دفاع شهری در آن شناسایی شد که با تلاش مدیریت شهری بیش از نیمی از آن که شامل نقاط بی‌دفاع و محورهای بی‌دفاع بود، برطرف شد که شاخصه آن محور پشت نواب بود. نورپردازی، بهبود مکان‌های تردد، ایجاد کاربری‌های جمعی، بهره‌گیری از رنگ‌آمیزی دیواری و مشارکت شهروندان از شاخص‌های این مهم بوده است.

این طرح به صورت عمومی در شهر تهران با ابلاغیه شهردار وقت به همه شهرداران مورد توجه قرار گرفت و براساس آخرین آمارها حدود ۲۰۰۰ نقطه بی‌دفاع شهری در سطح تهران شناسایی شد که از سوی مدیریت شهری تدارک لازم برای رفع آنها در دستورکار قرار گرفت. اما این مهم به تنهایی کافی نیست، چراکه این نوع فضاها به دلیل کم‌توجهی به اجرای پروژه‌های شهری بدون پیوست فضای بی‌دفاع عملیاتی نیست، چراکه با اجرای پروژه‌های توسعه شهری امکان به وجود آمدن این نوع فضاها دور از انتظار نیست. در همین راستا برخی فضاهای بی‌دفاع به دلیل شرایط خاص اقتصادی بدون آنکه مساله نور یا... باشد ایجاد شده‌اند! تک‌کاربری شدن منجر به تک‌جنسیتی شدن خیابان و معابر شده است مثلاً انتهای خیابان طالقانی که به دلیل نوع محصولات تجاری و ساعت کار خاص، مانع حضور و احساس امنیت برای زنان شده است.

از این‌رو مقوله امنیت زنان در شهر را باید در کالبد و اجتماع توانمند مورد توجه قرار داد و این مهم در طرح‌های برنامه‌ریزی شهری و برنامه‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت مدیریت شهری باید مورد توجه قرار گیرد چراکه امروزه امنیت زنان در شهر یعنی امنیت شهر و امنیت شهر جز از طریق توسعه نظارت اجتماعی در شهر حاصل نمی‌شود و واگذار کردن آن به نهادهای امنیتی مثل نیروی انتظامی قادر نیست پاسخگویی لازم برای شهر را فراهم کند، چراکه بخش بزرگی از امنیت ناظر بر نظارت اجتماعی و طراحی متناسب شهری و مدیریت فضا از سوی شهروندان است.

توجه: مطلب مندرج صرفاً دیدگاه نویسنده است و رسانه پرسون در قبال آن هیچ موضعی ندارد.

منبع: اعتماد